

EKONOMIKA I ORGANIZACJA PRZEDSIĘBIORSTWA

NR 7 (798) LIPIEC 2016

ECONOMICS AND ORGANIZATION OF ENTERPRISE

W numerze m.in.:

Reakcja rynku na ujawnienie informacji o portfelu inwestycyjnym
Market Reaction to the Disclosure of Portfolio Holdings

Rafinacja dużej skali zasobów sieciowych — Big Data. Dziennikarskie źródło informacji

Refining a Large-Scale Network Resources — Big Data. Journalistic Sources of Information

Narzędzia budowania pozytywnych relacji interpersonalnych
The Tools to Build Positive Interpersonal Relationships

Znaczenie aliansów strategicznych dla przedsiębiorstw produkcyjnych w Polsce
The Role of Strategic Alliances for the Production Enterprises in Poland

Wdrażanie elementów zrównoważonego rozwoju a konkurencyjność gmin (część I – wymiar ekologiczno-środowiskowy)

Magdalena Gorzelany – Dziadkowiec*

Julia Gorzelany**

Wstęp

Konkurencyjność współcześnie jest jednym z najważniejszych wyznaczników funkcjonowania organizacji na rynku. Konkurencyjność nie dotyczy tylko przedsiębiorstw lecz wszystkich organizacji w tym również gmin. Odnosząc problematykę konkurencyjności do gmin stwierdzić można, że konkurowanie pomiędzy gminami jest coraz bardziej widoczne. Coraz częściej osoby zarządzające gminami dostrzegają potrzebę poszukiwania źródeł przewagi konkurencyjnej. Siła organizacji tkwi w różnorodności a złożone sytuacje organizacyjne wymagają wszechstronnej diagnozy problemów organizacyjnych i kumulacji wiedzy w zakresie zarządzania [Walczak, 2010], dotyczy to wszystkich organizacji w tym również gmin. Konkurencyjność gminy stanowi zdolność do stawiania czoła innym gminom z nią rywalizującym w skali wewnątrz krajowej. O konkurencyjności gminy decyduje pewien zespół cech takich jak: silne i słabe strony, jej atuty i słabości. W strategii konkurencyjnej gminy zawarty jest wybór profilu przewagi konkurencyjnej nad rywalizującymi gminami, na który składa się zestaw silnych stron oraz portfel działalności strategicznej będącej przedmiotem rywalizacji z innymi gminami, na który składają się grupy produktów i rynków docelowych. [Klasik 2001, p. 39-40.]. Jednym ze źródeł przewagi konkurencyjnej gmin jest

wdrażanie elementów zrównoważonego rozwoju. Konkurencyjności nie należy jednak

Przewaga konkurencyjna. Przewaga konkurencyjna uzyskiwana jest poprzez

umiejętności, natomiast konkurencyjność jest zestawem

organizacji w danym momencie.

Wdrażanie elementów zrównoważonego rozwoju jest determinantą zmian zarówno jakościowych¹, jak i ilościowych²

Wdrażanie elementów zrównoważonego rozwoju jest wzrostem dobrobytu społecznego i jednostkowego oraz

*Magdalena Gorzelany, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Katedra Strategii Zarządzania

**Julia Gorzelany, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Katedra Gospodarki Przestrzennej i Architektury

Krajobrazu

¹ Przykład zmian jakościowych: rozwój technologii informacyjnych, edukacja obywateli, wykorzystanie nowoczesnych metod zarządzania, wykorzystanie czasu wolnego.

² Przykład zmian ilościowych: wzrost dochodów mieszkańców, spadek bezrobocia, przyrost podmiotów gospodarczych, zmiany w liczbie wykształconych osób.

harmonijne ułożenie relacji pomiędzy człowiekiem a przyrodą. Bardzo ważną cechą idei zrównoważonego rozwoju jest jej wielopłaszczyznowość i integracyjny charakter. Z tych względów koncepcja ta ma na celu zrównoważenie podstawowych elementów systemu kształtującego przyszłość społeczności ludzkiej na Ziemi w wymiarach: środowisko, społeczeństwo i ekonomia. Sama konkurencyjność natomiast oznacza umiejętność osiągania i utrzymywania przewagi konkurencyjnej, co gminy mogą osiągnąć poprzez wdrażanie elementów zrównoważonego rozwoju.

Z tych względów w niniejszym opracowaniu postawiono hipotezę badawczą, że *diagnoza i ocena wdrażania elementów zrównoważonego rozwoju jest determinantą konkurencyjności gmin.*

W związku z wielopłaszczyznowością koncepcja zrównoważonego rozwoju była przedmiotem rozważań w cyklu dwóch artykułów. W pierwszym artykule została dokonana charakterystyka idei zrównoważonego rozwoju. Wskazano cechy charakterystyczne omawianej koncepcji oraz dokonano identyfikacji jednego z obszarów zrównoważonego rozwoju - wymiaru środowiskowo – ekologicznego. Z tych względów część badawczą tego opracowania stanowiła diagnoza oraz ocena wprowadzania elementów zrównoważonego rozwoju w wymiarze ekologiczno-środowiskowym w wybranych gminach powiatu krakowskiego.

1. Konkurencyjność gmin a koncepcja zrównoważonego rozwoju

Pojęcie konkurencyjności regionów (gmin) jest znacznie trudniejsze do jednoznacznego zdefiniowania i bardziej skomplikowane niż w przypadku przedsiębiorstw czy sektorów gospodarczych. Regiony, co wydaje się oczywiste, są organizacjami znacznie bardziej złożonymi pod względem organizacyjnym, terytorialnym i funkcjonalnym. Regiony nie konkurują ze sobą w sposób bezpośredni, jak przedsiębiorstwa, ponieważ nie oferują podobnego produktu. Z natury rzeczy występują bowiem zróżnicowania terytoriów i odrębności regionalne [Kudelko 2005].

Problematyka konkurencyjności gmin jest stosunkowo nową dziedziną życia gospodarczego. Zrozumienia tego zagadnienia można szukać w rozważaniach na temat konkurencyjności przedsiębiorstw, bowiem te dwa obszary rywalizują ze sobą, a jednocześnie są ze sobą ściśle powiązane. Zarówno pomiędzy przedsiębiorstwami, jak i gminami dochodzi do współzawodnictwa, dlatego też konkurencyjność gmin w zakresie ich rozwoju określana jest jako umiejętność przystosowywania się gminy do zmian zachodzących w otoczeniu, utrzymanie nowej, lepszej pozycji, jak również starania o dalsze jej podnoszenie.

Rozpatrując problematykę dotyczącą konkurencyjności gmin należy zwrócić uwagę na dwie grupy strategii pierwszą z nich tworzą strategie rozwojowe, a drugą grupę stanowią strategie konkurencyjne gmin. Strategie rozwojowe gmin kładą nacisk na promowanie, wspieranie i udzielanie pomocy publicznej różnym uczestnikom i użytkownikom regionu w dziedzinach uznanych za priorytetowe. Polegają one na tworzeniu korzystnych warunków rozwoju przez władze publiczne, w tym poprzez samorządy terytorialne, poprzez

stosowanie zachęt dla przedsiębiorców i inwestorów, zatrudnionych i turystów, założycieli firm i bezrobotnych. Generalizując stwierdzić można, że celem strategii rozwoju gmin jest podniesienie poziomu rozwoju i ułatwienie dostosowań strukturalnych na ich obszarach. Strategia konkurencyjna natomiast uruchamia mechanizm międzyregionalnych porównań. Stanowi ona sposób prowadzenia gry o rozwój przez rywalizujące ze sobą regiony. Jest to gra równoprawnych podmiotów pod względem formalnie posiadanych kompetencji decyzyjnych. Strategia konkurencyjna służy polepszaniu pozycji konkurencyjnej danej gminy w skali krajowej. Strategia ta wpływa na posunięcia innych gmin zawiera ona bowiem działania skierowane na grupy odbiorców znajdujących się w wyróżnionych segmentach rynku i ma na celu zaspokajanie potrzeb obecnych i przyszłych jego użytkowników w sposób bardziej korzystny i efektywny niż są zdolne uczynić to inne gminy. [Klasik, p. 39-40.] W tym ujęciu wdrażanie elementów zrównoważonego rozwoju jest determinantą konkurencyjności gmin, z tych względów warto przybliżyć istotę i dokonać charakterystyki koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Dwudziesty wiek to okres gwałtownego wzrostu gospodarczego i technologicznego, ale również w tym czasie nastąpiła znaczna degradacja środowiska, głównie z winy człowieka. Za cenę stosunkowo wysokiego rozwoju gospodarczego i średniego rozwoju społeczeństwa doprowadzono do gwałtownego pogarszania się stanu środowiska. Dla państw kolonialnych i postkolonialnych sytuacja ta przedstawiała się jeszcze bardziej niekorzystnie. Kraje te w wielu przypadkach, za cenę niewielkiego rozwoju gospodarczego, bazującego przede wszystkim na rabunkowej gospodarce opartej na nadmiernym eksploatowaniu zasobów, zapłaciły degradacją społeczną i równie wielką, a nawet i większą degradacją środowiska [Leśniewski, 2011].

Koncepcja zrównoważonego rozwoju zrodziła się jako próba odpowiedzi na zespół zagrożeń, które w latach sześćdziesiątych XX wieku postrzegano w przewidywanym, wysokim wzroście demograficznym, narastającym zanieczyszczeniu środowiska, szybkim zużywaniu zasobów naturalnych, niezaspokojeniu podstawowych potrzeb coraz to większych grup ludzi, a także w głębokiej destabilizacji systemów społeczno-gospodarczych i przyrodniczych. Wymienione powyżej problemy stały się przedmiotem burzliwej dyskusji, prowadzonej z dużym udziałem instytucji międzynarodowych, w tym przede wszystkim Organizacji Narodów Zjednoczonych. Dużą rolę w inspirowaniu intensywnej dyskusji o tych zagrożeniach spełnił raport *Człowiek i jego środowisko*, który został przedstawiony społeczności międzynarodowej w 1969 roku przez U. Thanta (ówczesnego sekretarza generalnego ONZ), a także pierwszy raport dla Klubu Rzymskiego pt. „*Granice wzrostu*”, który został opublikowany na początku lat siedemdziesiątych XX wieku [Zabłocki, 2002].

Pojęcie zrównoważonego rozwoju zaczęło być obecne w różnych naukach, z upływem lat cieszyło się coraz większą popularnością i z tych względów w literaturze można odnaleźć bardzo wiele definicji tego pojęcia. W ekonomii przyjmuje się, że zrównoważony rozwój to teoria w sposób kompleksowy podejmująca problem długotrwałej zdolności współczesnej gospodarki do rozwoju przy spełnieniu kryterium między-generacyjnej sprawiedliwości.

W urbanistyce zrównoważony rozwój to koncepcja zarządzania miastem, która ma zapewnić zaspokojenie potrzeb społeczności, z uwzględnieniem przyszłych pokoleń i priorytetowym znaczeniem zachowania, odtworzenia i rozwijania środowiska przyrodniczego [https://www.popt.20072013.gov.pl/konfszkol/Documents/Zasady_zrownowazonego_rozwoju.pdf]. Najbardziej rozpowszechniona jest definicja pochodząca z Raportu Brundtlanda według której zrównoważony rozwój to proces, który ma na celu zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia, w sposób nie przekreślający możliwości zaspokojenia potrzeb pokoleń następných. Zrównoważony rozwój to dążenie do poprawy jakości życia przy zachowaniu równości społecznej, bioróżnorodności i bogactwa zasobów naturalnych. W takim ujęciu zróżnicowany rozwój stanowi nową koncepcję funkcjonowania samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw, gospodarek narodowych w zglobalizowanym świecie [Leśniewski, Kielce 2010]. Celem rozwoju zrównoważonego jest nie tylko zaspokojenie materialnych potrzeb jak dom, żywność, woda, czy ubranie. Celem jest dobre życie, czyli to, że ludzie są szczęśliwi. Celem jest kwitnąca przyroda, a zarazem kwitnące społeczeństwo <http://www.unesco.pl/edukacja/dekada-edukacji-nt-zrownowazonego-rozwoju/unesco-a-zrownowazony-rozwoj/>].

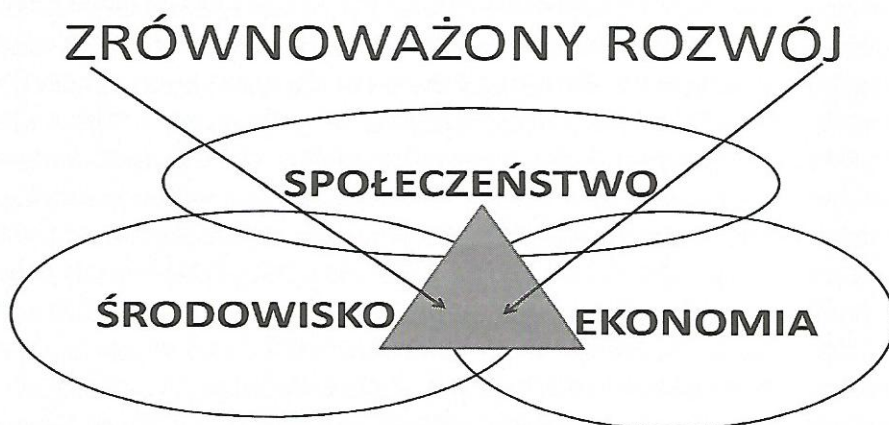
Najczęściej wskazywanym celem zrównoważonego rozwoju jest wzrost dobrobytu społecznego, zaspokojenie fizycznych i psychicznych potrzeb człowieka poprzez prawidłowe ułożenie jego stosunku do środowiska przyrodniczego. Inne cele omawianej koncepcji to osiągnięcie zrównoważonej jakości życia [https://www.popt.20072013.gov.pl/konfszkol/Documents/Zasady_zrownowazonego_rozwoju.pdf].

Postęp technologiczny i rozwój gospodarczy bez świadomości zagrożeń dla środowiska i zdrowia zaowocował wzrostem tych zagrożeń. Wprowadzenie nowych substancji chemicznych, nierozkładalnych w naturalny sposób, niebezpiecznych dla zdrowia i dla środowiska przyrodniczego, wprowadzenie nowych, genetycznie zmodyfikowanych organizmów oraz gwałtowny nieskoordynowany ze środowiskiem rozwój infrastruktury i osadnictwa doprowadził do zajęcia się problemami, które mają bezpośredni związek w wymienionymi działaniami. W konsekwencji zdefiniowano związki pomiędzy rozwojem gospodarczym, rozwojem stosunków społecznych a środowiskiem i zasobami naturalnymi, czego wyrazem była Deklaracja Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Środowiska i Człowieka przyjęta w Sztokholmie w roku 1972. W wyniku przyjętej deklaracji podjęto prace nad zdefiniowaniem rozwoju zrównoważonego w kontekście społecznym, środowiskowym i ekonomicznym. Aspekty zrównoważonego rozwoju zobrazowano na rysunku 1.

Zrównoważony rozwój to koncepcja złożona, która obejmuje wszystkie obszary działania człowieka, ale przede wszystkim wskazuje na związek trzech płaszczyzn społecznej, ekonomicznej i środowiskowej (rys. 1.) oraz relacji pomiędzy trzema rodzajami kapitałów rzeczowym, ludzkim i przyrodniczym [Miłaszewicz, 2013]. Poglądy na temat zależności i wzajemnych powiązań pomiędzy aspektami zrównoważonego rozwoju są różne. Jedni uważają, że są to kategorie na tym samym szczeblu, inni zaś, że są to trzy różne, ale ściśle ze sobą powiązane aspekty zrównoważonego rozwoju. W tym ujęciu środowisko naturalne stanowi niezbędną podstawę zrównoważonego rozwoju, gospodarka jest narzędziem

■ Rysunek 1. Aspekty zrównoważonego rozwoju

Źródło: H. Kruk, 2011

osiągania zrównoważonego rozwoju, dobra jakość dla wszystkich ludzi (aspekt społeczny) natomiast należy rozumieć jako cel zrównoważonego rozwoju [http://www.fss.org.pl/sites/fss.org.pl/files/page/pl/2012/04/zrownowazony_rozwoj.pdf].

2. Aspekt ekologiczno – środowiskowy w koncepcji zrównoważonego rozwoju

Koncepcja zrównoważonego rozwoju jest bardzo często, choć nie słusznie utożsamiana z ekorozwojem, co wynika z faktu, iż termin ten zrodził się pod wpływem ruchów ekologicznych [Leśniewski, Warszawa 2010]. Utożsamianie i zamienne używanie pojęć ekorozwoju, rozwoju zrównoważonego oraz ochrona środowiska jest błędem, gdyż znaczenia tych pojęć nie są takie same. W bardzo nielicznych pracach zagadnienia ekorozwoju są podejmowane z uwzględnieniem szerokiego aspektu społecznego tej problematyki, jak i społeczno – gospodarczych skutków działań zaproponowanych w celu ochrony przyrody [Zabłocki, 2002]. Ekorozwój (rozwój oparty na kryteriach ekologicznych) jest pojęciem odrębnym występującym w literaturze anglojęzycznej *eco-development*, natomiast zrównoważony rozwój ma charakter szerszy. Wynika to z faktu, iż ekorozwój może być definiowany jako sposób rozumienia koncepcji rozwoju zrównoważonego akcentujący przede wszystkim aspekt ekologiczny.

Spotykane często zastępowanie terminu ochrona środowiska terminem zrównoważony rozwój jest jeszcze większym błędem, a wynika jedynie z mody na stosowanie tego pojęcia, jak kiedyś miało to miejsce z przymiotnikiem ekologiczny [https://www.popt.20072013.gov.pl/konfszkol/Documents/Zasady_zrownowazonego_rozwoju.pdf]. Znaczenie i rozumienie pojęć środowisko, ekorozwój, zasoby naturalne, różnorodność biologiczna, klimat i ich ochrona rozwijało się wraz z narastaniem sytuacji kryzysowych i obserwacji zjawisk odbiegających od normy. Początkowo był to brak wody lub jej zła jakość, następnie brak zwierzyny łownej w lasach. W późniejszym okresie zaczęto te zjawiska postrzegać jako

przyczynę niektórych schorzeń, głównie nowotworów, odkryto zanieczyszczenie elementów środowiska, a jako przyczynę zmniejszającej się produkcji rolnej i pogarszającej jakości żywności wskazano zanieczyszczenie gleby i wód gruntowych. W ostatnich dekadach odkryto wreszcie i poddano szczegółowym obserwacjom związki przyczynowo – skutkowe takich problemów jak kwaśne deszcze, dziura ozonowa, czy zmiany klimatu i efekt cieplarniany. W miarę obserwacji postępującej degradacji środowiska podejmowano działania oparte na strategiach ograniczania. Strategie te związane były z reguły ze stosowaniem w praktyce prawno-administracyjnej i gospodarczej zasady wydawania poleceń i kontroli ich realizacji. Stosowanie tych startego nie zmniejszyło stopnia eksploatacji zasobów naturalnych. W konsekwencji zaczęto stosować strategie prewencji (zapobiegania), a więc likwidacji zanieczyszczeń u źródła. Zastosowanie tej doktryny wymusiło gwałtowny postęp technologiczny procesów produkcji, w kierunku zmniejszenia emisji zanieczyszczeń na każdym etapie produkcji. W kolejnym etapie realizując zasady i rekomendacje OECD przyjęto doktrynę zarządzania procesami gospodarczymi przez środowisko, a w Polsce w 1991 roku przyjęto „Politykę Ekologiczną Państwa” [<http://snepl.edu.pl/sms/materialy/strategia%20zrównowazonego%20rozwoju%20polski%20do%20roku%202025.pdf>].

Środowisko naturalne ulega wskutek działalności człowieka nadmiernej eksploatacji. W koncepcji zrównoważonego rozwoju aspekt ekologiczno – środowiskowy jest nadrzędnym wyzwaniem i obejmuje działania zmierzające do ochrony środowiska życia i środowiska fizycznego, w tym zasobów naturalnych, procesów i równowagi w środowisku. Konieczne jest wyznaczenie niekiedy prostych celów, ale o fundamentalnym znaczeniu, takich jak: ograniczenie zjawiska globalnego ocieplenia, zatrzymanie procesu zanikania różnicowania biologicznego, kontrolowanie i ograniczenie emisji trwałych zanieczyszczeń chemicznych, powrót do naturalnych cykli obiegu substancji odżywczych. Potrzeba ograniczenia zjawiska globalnego ocieplenia jest znakomitym potwierdzeniem tezy, iż środowisko naturalne stanowi podstawę zrównoważonego rozwoju. Elementami zrównoważonego rozwoju w aspekcie środowiskowym jest: jakość wody, powietrze i jego zanieczyszczenie, zmiany klimatyczne, hałas, substancje toksyczne, gleba, lasy, krajobraz naturalny, różnorodność gatunkowa, energia i jej źródła odnawialne, zasoby odnawialne, odpady, transport [Iwacewicz – Orłowska, 2008].

Na zakończenie teoretycznych rozważań dotyczących aspektu środowiskowego warto podkreślić, że jedną z dziesięciu zasad zrównoważonego rozwoju jest zasada ekologizacji gospodarki i jej rozwoju lub inaczej zasada ta jest nazywana zasadą integralności systemu ekologicznego, gospodarczego i społecznego. Jest to zasada wiodąca, z której wywodzą się wszystkie inne zasady. Wyraża się ona w jednoznacznym ustaleniu, że obowiązek ochrony środowiska nie może być w konflikcie z gospodarką, lecz stanowi warunek i element dobrego gospodarowania. Kolejną zasadą jest zasada integralności środowisk a jej dewizą jest myśleć globalnie, działać lokalnie. Zasada kooperacji (współdziałania) w ochronie środowiska ma szczególne znaczenie w rozwiązywaniu globalnych, kontynentalnych oraz transgenicznych problemów ochrony środowiska. Kolejna z zasad – ekonomizacji postuluje

realizację polityki zapewniającej osiągnięcie celów ekologicznych przy jednoczesnym minimalnym koszcie społecznym. Zasada prewencji ma na celu zapobieganie nadmiernemu zanieczyszczeniu oraz strategia przeciwdziałania temu zjawisku. W zbiorze zasad jest także zasada reagowania na istniejące zagrożenia. Istotne znaczenie dla zrównoważonego rozwoju ma również zasada partycypacji publicznej (społecznej), nazywana też zasadą udziału społeczności lokalnych w rozwiązywaniu problemów ekologicznych. Jest ona realizowana poprzez tworzenie instytucjonalnych i prawnych warunków udziału wszystkich zainteresowanych w całym procesie kształtowania i ochrony środowiska poprzez edukację ekologiczną. Kolejną zasadą jest zasada regionalizacji polityki ekologicznej, która postuluje dostosowywanie wymagań ochrony do regionalnych i lokalnych warunków, a także umożliwienia regionalnej i lokalnej władzy wyboru narzędzi realizacji polityki ekologicznej. Z kolei zasada praworządności oznacza konieczność przebudowy systemu prawa i sposobi jego realizacji w taki sposób aby każdy przepis był ściśle przestrzegany. Ostatnią zasadą w tym zbiorze jest zasada przestrzegania międzygeneracyjnej sprawiedliwości ekologicznej i jest to zasada nadrzędna. Oznacza ona zachowanie odpowiedniej jakości środowiska dla przyszłego pokolenia oraz zabezpieczenie zasobów surowców (zwłaszcza nośników energii), na potrzeby wzrostu gospodarczego w przyszłości [Borys, Śleszyński, 1999].

Powyższe zasady zrównoważonego rozwoju powinny być stosowane we wszystkich dziedzinach gospodarki, a także na wszystkich szczeblach taksonomii regionalnej poprzez aktywizowanie polityki ekologicznej oraz polityk sektorowych. Należy zauważyć, że wymienione zasady współgrają z rozwojem lokalnym, ponieważ strategie rozwoju lokalnego gmin kładą nacisk na rozwój zrównoważony [Leśniewski, 2011]. Warto dodać, iż proces przenika się powyższych zasad do praktyki, a więc wykorzystanie idei zrównoważonego rozwoju w różnych dziedzinach działalności człowieka następuje już od dłuższego czasu, jednak proces ten jest długotrwały, a jego wdrożenie przebiega z różną intensywnością [Nitkiewicz – Jankowska, Szromek, 2010]. Zbiór powyższych zasad wskazuje w jak bardzo dużym stopniu trzy omawiane aspekty zrównoważonego rozwoju się przenikają, pomimo, że większość zasad odnosi się do wymiaru ekologiczno-środowiskowego to wskazują, że wymagają działań zarówno w obszarze ekonomicznym, jak i społecznym (te zagadnienia będą omówione w części II).

3. Diagnoza i ocena wprowadzania elementów wymiaru ekologiczno-środowiskowego w wybranych gminach powiatu krakowskiego – analiza empiryczna

Aspekt ekologiczno – środowiskowy był obszarem badawczym w tej części opracowania. Na podstawie rozważań teoretycznych i analizie literatury został skonstruowany kwestionariusz z pięciostopniową skalą likerta służący do diagnozy wprowadzania elementów zrównoważonego rozwoju w aspekcie ekologiczno-środowiskowym. Kwestionariusz był konstruowany dwuetapowo. W etapie pierwszym określono działania w aspekcie ekologiczno – środowiskowym i poproszono osoby zarządzające analizowanymi gminami, aby określili, które działania mają największy wpływ na rozwijanie koncepcji zrównoważonego rozwoju,

a które najmniejszy. Wielkości przyjęte w skali oznaczały: 1 nie ma wpływu, 2 wpływa w bardzo małym stopniu, 3 – częściowo ma wpływ, 4 - ma wpływ, 5 – ma bardzo duży wpływ. Na podstawie wyników badania wyłonione zostały działania ocenione jako mające wpływ i w zależności od liczby wskazań zostały przypisane odpowiednio wagi. Te działania, które miały wskazania jako mające bardzo duży wpływ otrzymały wagę 10. Działania, które przynajmniej przez 50% badanych ocenione zostały na 5 otrzymały wagę 8, natomiast działania, które zostały ocenione przez badane osoby na 4 otrzymały wagę 7 lub 6. Bardzo ważne jest, aby suma wszystkich wag była równa 100. Tak skonstruowany kwestionariusz w drugim etapie badań skierowano do osób zarządzających gminami oraz do osób pracujących w urzędach i mieszkańców z prośbą o udzielenie odpowiedzi w jakim stopniu dane działanie jest w gminie podejmowane, przy czym 1 oznaczało, że działania nie są podejmowane, 2 są podejmowane w bardzo małym stopniu, 3 – są częściowo podejmowane, 4 – są podejmowane, 5 – są podejmowane w bardzo dużym stopniu. Następnie ocena została pomnożona przez wagę i w ten sposób otrzymano ocenę zbiorczą, która została wykorzystana do wykreślenia profilu wprowadzania elementów zrównoważonego rozwoju w analizowanych gminach w części II opracowania. Badania przeprowadzone zostały w pięciu gminach powiatu krakowskiego: Michałowice (M), Świątniki Górne (ŚG), Zielonki (Z), Słomniki (S), Mogilany (M). Wyniki badań zostały przedstawione w tabeli 1.

Dokonując analizy zestawienia przedstawionego w tabeli 1 stwierdzić można, że elementy zrównoważonego rozwoju dot. aspektu ekologiczno-środowiskowego w analizowanych gminach nie są wprowadzane w wystarczającym stopniu. Świadczą o tym wyniki oceny zbiorczej. Ani jedna z objętych badaniem gmin nie otrzymała oceny powyżej 4. Ocenę 3,74 oraz 3,53 otrzymała gmina Zielonki i Słomniki. Na tle badanych gmin te dwie gminy mają najlepiej opanowane wdrażanie elementów zrównoważonego rozwoju. Gmina Świątniki Górne otrzymała ocenę 3,4 co świadczy o tym, że elementy zrównoważonego rozwoju są wprowadzane częściowo w analizowanej gminie. W gminie Michałowice i Mogilany elementy zrównoważonego rozwoju w aspekcie ekologiczno-środowiskowym są wdrażane w minimalnym stopniu o czym świadczy ocena zbiorcza mieszcząca się w przedziale 2-3 punkty. We wszystkich analizowanych gminach występują działania, które zostały ocenione na 3 lub poniżej 3 co oznacza, że są jedynie częściowo realizowane, albo są realizowane w stopniu minimalnym. Wagi tych działań natomiast wskazują, że badania przeprowadzone w pierwszym etapie wykazały, że działania te mają duże znaczenie dla wdrażania elementów zrównoważonego rozwoju w aspekcie ekologiczno – środowiskowym. Wśród działań, które w analizowanych gminach są podejmowane w minimalnym stopniu należy wymienić: brak wystarczających środków na działania i inwestycje proekologiczne, działania zmierzające do poprawy jakości powietrza, nie ma nadzoru nad podmiotami emitującymi zanieczyszczenia do atmosfery oraz zatrudniony personel nie ma wykształcenia przyrodniczego. Bardzo niepokojące jest występowanie dzikich wysypisk śmieci i brak walki z tym zjawiskiem te działania zostały ocenione przez wszystkie gminy bardzo nisko (nie są zupełnie podejmowane działania walki z dzikimi wysypiskami oraz we wszystkich gminach częściowo występują dzikie wysypiska). Dodatkowo w gminie

Michałowice i Mogilany nie prowadzi się działań zmierzających do podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców gminy, nie ma kompleksowych rozwiązań dotyczących gospodarki odpadami, nie ma strategii dotyczącej ochrony środowiska, nie podejmowane są działania zmierzające do ochrony krajobrazu naturalnego.

■ Tabela 1. Diagnoza wprowadzania elementów wymiaru ekologiczno-społecznego zrównoważonego rozwoju w wybranych gminach powiatu krakowskiego

Wymiar ekologiczno – środowiskowy Czy podejmowane są działania:	Waga	OCENA					OCENA ZBIORCZA				
		M	ŚG	Z	S	MO	M	ŚG	Z	S	MO
...zmierzające do podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców gminy?	10	3	4	4	4	2	0,3	0,4	0,4	0,4	0,2
...dotyczące ochrony zasobów gminy?	6	3	3	4	4	2	0,18	0,18	0,24	0,24	0,12
Czy gmina posiada wystarczające środki na działania i inwestycje proekologiczne?	8	3	2	3	3	1	0,24	0,16	0,24	0,24	0,08
...zmierzające do poprawy stanu wód ?	6	4	4	5	3	3	0,24	0,24	0,3	0,18	0,18
...zmierzające do poprawy jakości powietrza?	7	1	3	2	3	2	0,07	0,21	0,14	0,21	0,14
Czy gmina posiada kompleksowe rozwiązania w zakresie gospodarki odpadami?	4	2	5	5	4	2	0,08	0,2	0,2	0,16	0,08
Czy gmina posiada strategię z zakresu ochrony środowiska?	10	2	4	5	4	2	0,2	0,4	0,5	0,4	0,2
...zmierzające do ochrony krajobrazu naturalnego?	6	1	4	4	4	3	0,06	0,24	0,24	0,24	0,18
Czy gmina ma nadzór nad podmiotami emitującymi zanieczyszczenia?	6	1	3	2	3	1	0,06	0,18	0,12	0,18	0,06
Czy w gminie nie istnieją dzikie wysypiska śmieci?	6	3	3	3	1	3	0,18	0,18	0,18	0,06	0,18
Czy walczy się z dzikimi wysypiskami śmieci?	4	1	1	1	1	1	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04
...zmierzające do segregacji i utylizacji odpadów?	10	4	5	5	4	2	0,4	0,5	0,5	0,4	0,2
...zmierzające do poprawy systemu kanalizacyjnego na jej terenie?	10	4	4	5	5	4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4
Czy personel zatrudniony w urzędzie posiada wykształcenie przyrodnicze?	7	2	1	2	4	2	0,14	0,07	0,14	0,28	0,14
SUMA:	100						2,59	3,4	3,74	3,53	2,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Dokonując diagnozy i oceny wdrażania elementów zrównoważonego rozwoju w badanych gminach stwierdzić należy, że omawiana koncepcja w aspekcie społeczno-ekologicznym nie jest wykorzystywana w formułowaniu strategii konkurencyjnej, jak również nie stanowi o konkurencyjności badanych gmin. Z tych względów przeprowadzona diagnoza i ocena działań w wymiarze ekologiczno – środowiskowym pozwoliła na sformułowanie zaleceń i rekomendacji dla analizowanych gmin, które zostały zobrazowane na rysunku 2.

■ Rysunek 2. Zalecenia i rekomendacje dla analizowanych gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Analizując rysunek 2 stwierdzić można, że w badanych gminach jest konieczne podjęcie działań, które będą wsparciem dla wdrażania elementów ekologiczno-środowiskowych zrównoważonego rozwoju. Na pewno bardzo pomocna była by edukacja w tym zakresie dzieci i młodzieży, jak również wszystkich obywateli.

Należy pobudzić świadomość ludzi, że to w jakim środowisku żyjemy w dużym stopniu zależy od nas samych. Jak stwierdził M. Twain „problem z Ziemią polega na tym, że jakiś czas temu przestano ją produkować” [<http://global.am-wind.pl/czytaj/artyku%C5%82%201%20-%20art.konfer.Miedzyzdroje%202012.pdf>] i właśnie to jest powód dla którego trzeba zwiększać świadomość obywateli w tym obszarze. Duży problem stanowią dziki wysypiska śmieci, można w gminach realizować projekty, które miały by na celu przeciwdziałanie takim

praktykom. Jeśli chodzi natomiast o inne obszary, jak np.: emisja zanieczyszczeń to tutaj warto powrócić do strategii ograniczania i regulacji prawnych w tym zakresie. Może warto było by wprowadzić kary za emisję zanieczyszczeń (np.: palenie śmieci w kominkach).

Podsumowanie

W niniejszym opracowaniu dokonano charakterystyki koncepcji zrównoważonego rozwoju jako determinanty konkurencyjności gmin. Wskazano metodę diagnozy i oceny wprowadzania elementów zrównoważonego rozwoju w wybranych gminach. Badania wykazały, że w analizowanych gminach elementy ekologiczno – środowiskowe zrównoważonego rozwoju są częściowo wprowadzane, albo w bardzo małym stopniu. W związku z powyższym w analizowanych gminach należy podjąć działania wspierające wdrażanie tych elementów w gminach pomimo, że jest to proces trudny i kosztowny.

Bibliografia

1. Borys T., Śleszyński J., 1999, Ekorozwój jako zbiór zasad, [w]: Wskaźniki ekorozwoju, Ekonomia i Środowisko, Białystok.
2. Bujak-Szwaczka B, Kolas P., Zasady zrównoważonego rozwoju, s. 4. https://www.popt.2007-2013.gov.pl/konfszko/Documents/Zasady_zrownowazonego_rozwoju.pdf - 14.06.2016
3. Gerwin M., Plan zrównoważonego rozwoju dla Polski – Lokalne inicjatywy rozwojowe - <http://www.sopockainicjatywa.org/earth/pdf/LIR-new.pdf>
4. <http://global.am-wind.pl/czytaj/artyku%C5%82%20%20-%20art.konfer.Miedzynazdroje%202012.pdf> - 14.06.2016
5. <http://www.unesco.pl/edukacja/dekada-edukacji-nt-zrownowazonego-rozwoju/unesco-a-zrownowazony-rozwoj/> - 14.06.2016
6. Iwacewicz – Orłowska A., 2008, Rozwój zrównoważony jako koncepcja rozwoju lokalnego, [w]: Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju społeczno – gospodarczego w skali lokalnej, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok.
7. Leśniewski M.A., 2010, Kultura organizacyjna gminy a rozwój regionalny, [w]: Przedsiębiorczość a rozwój regionalny w Polsce, Difin, Warszawa.
8. Leśniewski M.A., 2011, Teoria ekorozwoju, [w]: Gospodarka lokalna i regionalna – wybrane aspekty, red. P. Dziekański, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce.
9. Leśniewski M. A., 2010, Zrównoważony rozwój a konkurencyjność gmin, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego, Kielce.
10. Miłaszewicz D., 2013, Wolność ekonomiczna i sposób zarządzania jako uwarunkowania zrównoważonego rozwoju, [w]: Współczesne problemy ekonomiczne. Polityka państwa a proces globalizacji, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 139, Katowice.
11. Nitkiewicz – Jankowska A., Szromek A.R., 2010, Turystyka a zasady zrównoważonego rozwoju, [w]: Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Śląskiego, nr 42, Katowice – Sosnowiec.
12. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 – Rozdziały 1-3, s. 4-6. - <http://snep.edu.pl/sms/materialy/strategia%20zrownowazonego%20rozwoju%20polski%20do%20roku%202025.pdf> - 14.06.2016
13. Zabłocki G., 2002, Rozwój zrównoważony – idee, efekty, kontrowersje, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń.
14. Zrównoważony rozwój – polityka i wytyczne, s. 3. - http://www.fss.org.pl/sites/fss.org.pl/files/page/pl/2012/04/zrownowazony_rozwoj.pdf - 14.06.2016.

■ Streszczenie

Celem niniejszego opracowania było wskazanie istoty i znaczenia zrównoważonego rozwoju dla konkurencyjności gmin, jak również diagnoza i ocena wprowadzania elementów w aspekcie ekologiczno – środowiskowym zrównoważonego rozwoju w wybranych gminach. Analizę empiryczną przeprowadzono w pięciu gminach powiatu krakowskiego. Do badań został wykorzystany wywiad oraz kwestionariusz z pięciostopniową skalą Likerta. Badania wykazały, że elementy aspektu środowiskowo – ekologicznego nie są wdrażane w danych gminach w dużym stopniu, a jedynie częściowo, albo w stopniu małym. W związku z powyższym zostały sformułowane zalecenia i rekomendacje dla analizowanych gmin w tym obszarze.

■ Summary

The aim of this study is to identify the nature and importance of sustainable development and the diagnosis and assessment of the introduction of elements of sustainable development in selected municipalities. Sustainable development will be considered in three areas: environment, society and economy. Accordingly, the problem will be considered in a series of two articles. The analysis will be carried out in five communes of the district of Krakow. The study will be used interview and questionnaire with a five- point Likert scale . In summary, the research will be deleted profile of sustainable development in the multifaceted dimension of the surveyed municipalities. Practical implication will provide recommendations for managing the municipality in the implementation of sustainable development in terms of ecological and environmental, economic and social.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, konkurencyjność gmin, wymiar środowiskowy, ekorozwój, rozwój - zmiana

Keywords: sustainable development, competitiveness of municipalities, environmental dimension, sustainability, development - change

JEL Classifications: R5